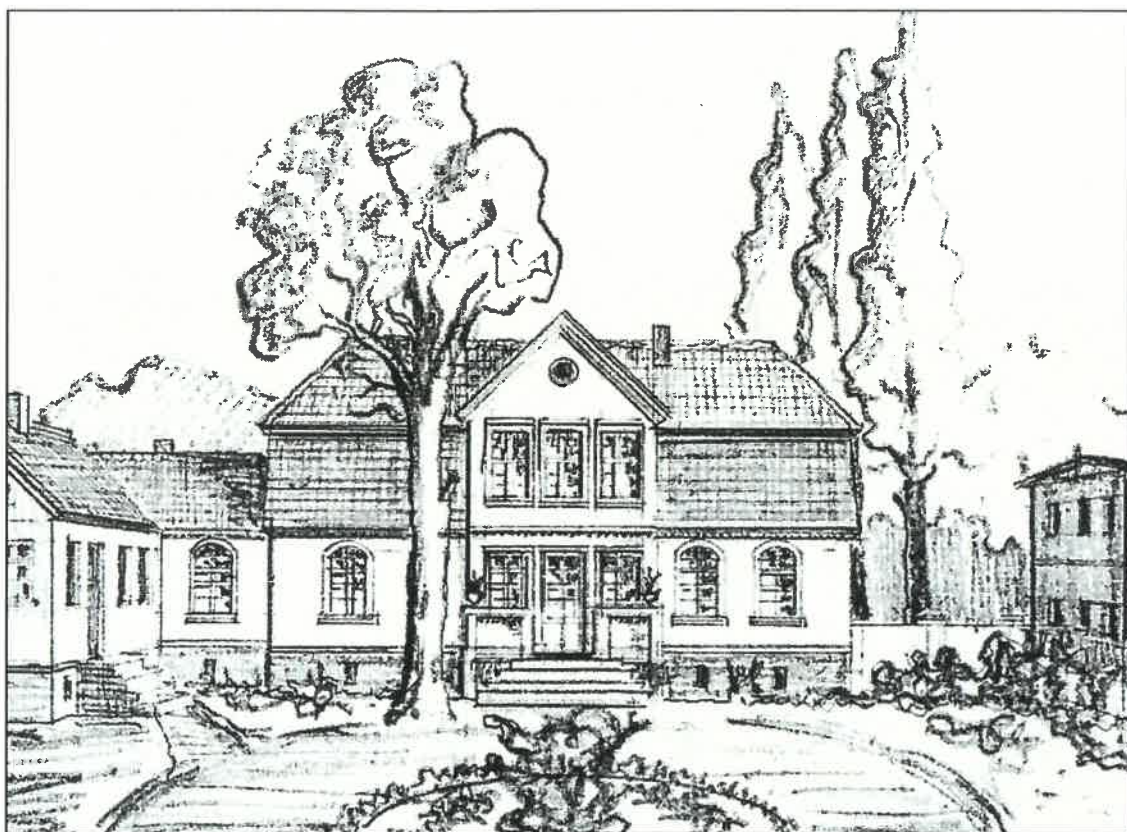

**Program Prac Konserwatorskich
dotyczących piwnic oraz izolacji pionowej fundamentów
Dworku w Mostach**

(wg sztychu Romana Klebby)

Autorzy dokumentacji konserwatorskiej:

mgr sztuki Jacek Rodziewicz

mgr Iga Loska

Iga Loska
DUENDE IGA LOSKA
SKWER KOŚCIUSZKI 14/7A
81-370 GDYNIA
NIP: 634-233-42-04

mgr. Jacek Rodziewicz
Konserwator Dziej Sztuki
nr dyplomu 1456.

Jacek Rodziewicz

Gdynia, styczeń 2025

Dokumentacja chroniona prawem autorskim

SPIS TREŚCI DOKUMENTACJI

I. KARTA IDENTYFIKACJI ZABYTKU NIERUCHOMEGO I DOKUMENTACJI str. 3

II. WSTĘP str. 5

III. USYTUOWANIE OBIEKTU str. 6

IV. HISTORIA OBIEKTU str. 7

V. STAN ZACHOWANIA PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ OBIEKTU - PIWNICE str. 10

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH str. 12

VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA str. 19

I. KARTA IDENTYFIKACJI ZABYTKU NIERUCHOEGO I DOKUMENTACJI

A. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

1. Typ obiektu: dwór
2. Ostatnia funkcja: hotel i restauracja
3. Lokalizacja: województwo pomorskie, powiat Pucki, gmina Kosakowo, Mosty
4. Adres: 81 - 198 Mosty, ul. Lipowa 29
5. Współrzędne geograficzne: 54.61056496212553, 18.498714048627303
6. Materiał budowy: cegła i otoczaki granitowe
7. Styl architektoniczny: barokizujący, charakterystyczny dla dworków północnej Polski
8. Forma ochrony: wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr 35
9. Forma ochrony: wpis do Rejestru Zabytków woj. pomorskiego pod nr A-573

B. DANE DOTYCZĄCE DOKUMENTACJI

1. Opisowa: 18 stron
2. Fotograficzna: 14 stron
3. Autor Opracowania: konserwator dyplomowany mgr sztuki Jacek Rodziewicz,
mgr Iga Loska
4. Autor zdjęć: Jacek Rodziewicz
5. Data i miejsce wykonania: styczeń 2025 r., Gdynia

PODSTAWA OPRACOWANIA

Zlecenie wydane przez Gminę Kosakowo z siedzibą przy ul. Żeromskiego 69, 81-198 Kosakowo, reprezentowaną przez Eunikę Niemc - Wójta Gminy dotyczące **opracowania Programu Prac Konserwatorskich dla robót w obrębie piwnic oraz izolacji pionowej fundamentów dla Dworku w Mostach, gm. Kosakowo.**

ZAKRES OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Niniejsza dokumentacja konserwatorska dotyczy zabytkowego dworu położonego przy ul. Lipowej 29 w Mostach, gm. Kosakowo wpisanego do gminnej ewidencji zabytków pod numerem 35 oraz wpisanego pod nr A-573 decyzją z dnia 4.01.1972 r. do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obiekt podlega ochronie prawa zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 wraz z późniejszymi zmianami). Zakres ochrony obejmuje zachowanie autentycznej substancji zabytkowej w tym: historycznej formy i wystroju elewacji oraz detalu architektonicznego.

Zgodnie z art. 5 powyższej ustawy opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków do naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości a także popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

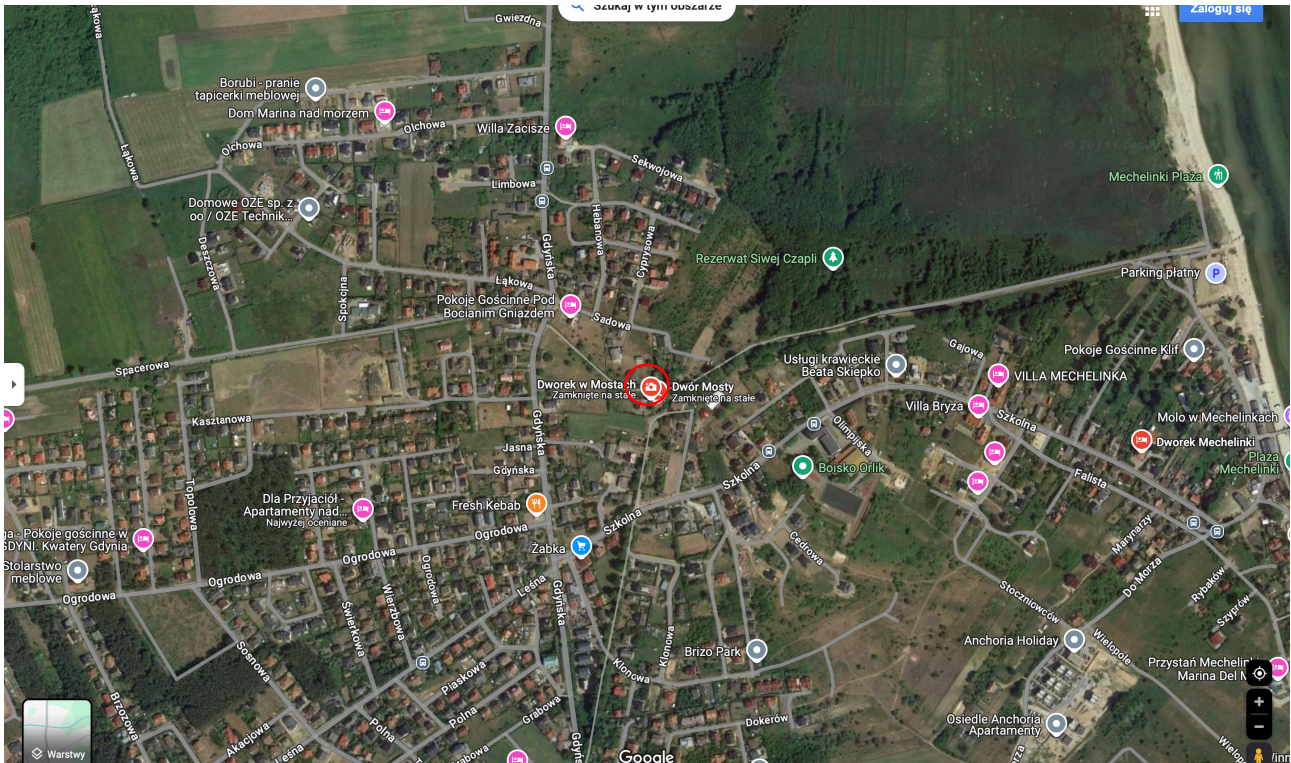
W myśl art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji; oraz 2) zabytki ruchome.

II WSTĘP

Głównym celem planowanych prac konserwatorsko-remontowych jest zatrzymanie występujących tu procesów niszczących historyczną substancję, usunięcie przyczyn destrukcji i przywrócenie zastosowanym tu materiałom, w miarę możliwości, ich pierwotnych właściwości oraz długotrwałe zabezpieczenie substancji zabytkowej przed dalszym niszczeniem. Równie istotną kwestią jest estetyzacja obiektu, rekonstrukcja nieistniejących elementów, a także wyeksponowanie wartości historycznych zabytku architektury.

Podczas prac konserwatorskich należy wykorzystać informacje istotne dla inwestora oraz wykonawcy prac budowlano-konserwatorskich zawartych w niniejszej dokumentacji konserwatorskiej. W dokumentacji zamieszczono materiały ikonograficzne oraz dokumentację fotograficzną obiektu przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.

III USYTUOWANIE OBIEKTU

Fot. 1 Usytuowanie obiektu przy ul. Lipowej 29 w Mostach [źródło: mapy Google, dostęp 20.01.2025 r.]

Fot. 2 Usytuowanie obiektu ul. Lipowej 29 w Mostach - zbliżenie [źródło: mapy Google, dostęp 20.01.2025 r.]

IV HISTORIA OBIEKTU¹

Historia tego najstarszego, materialnego zabytku gminnej historii Kosakowa sięga XIII wieku, kiedy to gdański książę Świętopełk II w 1224 r. dzieli ziemie na Kępie Oksywskiej na część południową pozostającą nadal w rękach zakonu norbertanek w Żukowie oraz część północną, którą obdarowuje cystersów z Oliwy. Rodzi to wieloletni konflikt między stronami. Niemniej w 1288 r. cystersi otrzymują pozwolenie na zajmowanie się rybołówstwem i myślistwem, co skutkowało zaistnieniem stosownego urzędu w budynku zapewne ówczesnego dworu w Mostach. Sprawni cystersi zakładają na tym terenie grangię, czyli pomocniczy ośrodek gospodarczy w formie dużego folwarku, na 200-300 hektarach, specjalizujący się w uprawie roli. Być może miał on swą siedzibę również w dworku.

Pod koniec XVI wieku, w 1596 roku norbertanki ponownie starły się z cystersami na tle własnościowym. Dzierżawcy każdej ze stron czyli rodzina Uberfeltów kontra Stanisław Konarski nie zgadzają się na ustępstwa i deklarują opór. Jako że sprawy sądowe mogą trwać długo krewny opata cysterskiego z Oliwy zagarnia grangię siłą na okres jak się później okazuje 195 lat. Można domniemywać iż nowy dworek powstał w okresie między 1610-1615, w samym centrum osady, nieopodal kanałów i oczka wodnego, w towarzystwie zabudowań gospodarczych.

Po rozbiorach Polski i sekularyzacji dóbr zakonnych zapanowała pruska domena, której Urząd Domenalny przetrwał w Mostach do 1819 roku, kiedy to został przeniesiony do Sopotu. Wspomniana data 1819 rok zbiega się z momentem kolejnej, trzeciej przebudowy dworku w Mostach. Poprzednie przebudowy to: w końcu XVII wieku, kolejna najistotniejsza w drugiej połowie XVIII. Po tej ostatniej XVIII wiecznej cały kompleks zabudowań składał się z dwóch części, południowej i północnej. Stykały się one z sobą na linii ciekę Zagórskiej Strugi, płynącej z zachodu na wschód, zwanej Kanałem Młyńskim (Strugą). Przebudowa trwała od 1819 do 1829. Połączono oficynę z dworkiem niskim łącznikiem o płaskim dachu. W budynku głównym zagospodarowano poddasze m.in. urządzono tam wędzarnię, salony wyposażono w kominki, a ściany wyłożono boazerią. Wybudowano kolejny dom mieszkalny dla służby dworskiej, a po wschodniej stronie Alei Lipowej, tuż przed skrzyżowaniem z drogą Mosty-Mechelinki, stodołę o

---

¹ źródło: http://kaszubypolnocne.pl/opis-429-dwor_mosty.html

konstrukcji szkieletowej (pruski mur), na dachu której szybko usadowiły się bociany. Poza tym dobudowano lub przebudowano kilka budynków gospodarczych koniecznych do funkcjonowania nowoczesnego folwarku. **Wtedy też dworek otrzymał od strony południowej solidne, murowane podpiwniczenie o łukowatych sklepieniach.** Nie zmienia to faktu, że z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić usytuowanie całego kompleksu dworsko-folwarcznego w miejscu gdzie stał niegdyś dworek opata cystersów z Oliwy. Niemniej dwie lub nawet trzy gruntowne przebudowy jakiej doznał (najistotniejsza w latach 1819-29), żadną miarą nie upoważniają do nazywania go pocysterskim. Obsadzono także nowym drzewostanem Aleję Lipową, która nie zmieniła swego przebiegu w terenie².

Kolejnymi właścicielami folwarku wraz z dworem od tego momentu byli: porucznik Rumpf, Fryderyk Klaasen, von Bulow, Walter Wirthschaft, Patzig. Po likwidacji domen w 1872 r. powstały jednowioskowe gminy z wójtem na czele. Samodzielność okręgu dworskiego w Mostach został zniesiona 11 lat później, zaś społeczność wybrała na sołtysa młynarza Englera. W 1885 roku majątek nabywa August von Wedelsteadt, który po 17 latach rozparcelował swą własność.

Podniszczony dworek kupuje od niego w 1903 roku Antoni Klebba, rodowity Kaszuba ze Smolna, jak również 75 hektarów pozostałych po parcelacji. Część dworu czyli oficynę kupują Radtkowie, którzy również mają swe ziemie wokół, sąsiadując z gruntami Klebbów. Żoną Antoniego Klebby była Maria Dominik, siostra ks. biskupa Konstantyna Dominika.

W czasie przed I wojną światową dworek staje się swoistym Domem Polskim, gdzie odbywały się wykłady, wystawiano sztuki teatralne, uczono pieśni ludowych. Podobnie w czasie I wojny światowej konspiracyjnie spotykali się w nim członkowie Towarzystwa Ludowego, zaś po wojnie pełnił funkcje salonu politycznego. Gościli w nim znani Kaszubi, tacy jak Antoni Abraham, czy ks. Franciszek Gucza.

W czasie II wojny światowej podczas kampanii wrześniowej dwór przechodził siedmiokrotnie z rąk do rąk. Wojenne losy dosięgły rodzinę Klebbów, podobnie jak mieszkańców i księży, którzy znaleźli się w Piaśnicy bądź w Stutthofie. Sam dworek przejęła rodzina sąsiadów Strelow,

---

² źródło: Skrótowy materiał wykonany w oparciu o opracowanie „Dworek w Mostach” (Mosty 2017) autorstwa Zygmunta Miszewskiego. Mosty 17 lutego 2017r.

Fot. 3 Wygląd zewnętrzny dworku i oficyny w latach pięćdziesiątych XX w.
[źródło: „Dworek w Mostach” Zygmunt Miszewski Mosty 2017 r. Fot. ze zbiorów autora]

Fot. 4 Wygląd zewnętrzny dworku i oficyny w marcu 2019 r
[źródło: <https://dipp.info.pl/baza-dipp/pomorskie/powiat-pucki/gmina-kosakowo/dwor-mosty> autor zdjęcia: Radosław Kamiński]

z których Wilhelm zmarł w zagadkowy sposób zimą 1942 roku. Wyzwolenie w 1945 roku nie spowodowało większych strat w majątku, zaś sam dwór został wpisany na listę zabytków województwa gdańskiego dopiero w 1972 roku, jako obiekt zabytkowy III klasy. W roku 1998 nabywa podupadły dworek z oficyną Jerzy Węsierski, właściciel firmy Fulmar z Gdyni-Chyloni. Nowy właściciel rozpoczyna wieloletnią renowację zabytku, scalając grunty i łącząc obiekt w całość. Od 2004 do 2010 zaczyna on spełniać swą nową rolę miejsca imprez z udziałem wielu znamienitych gości.

W momencie nagłej śmierci Jerzego Węsierskiego w 2010 roku działalność zamarła, by po 6 latach zawłóści prawnych Rada Gminy wyraziła wolę zakupu najstarszego zabytku w gminie na rzecz Gminy Kosakowo.

V. STAN ZACHOWANIA PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ OBIEKTU- PIWNICE

Zabytkowe piwnice dworku w obecnym stanie, w wyniku niefachowo prowadzonych napraw oraz braku jakichkolwiek prac konserwatorskich i zabezpieczających przedstawiają bardzo zły stan zachowania, zarówno w partii lica muru ceglanoego jak i partiach wykonanych z otoczków granitowych. Należy przed rozpoczęciem prac przeprowadzić dokładne oględziny detalu ceramicznego i kamiennego.

Działania konserwatorskie mają na celu usunięcie przyczyn destrukcji, przywrócenie materiałom budowlanym ich pierwotnych właściwości i zabezpieczenie przed dalszym niszczeniem. Biorąc pod uwagę wartość kulturową, materialną, historyczną i użytkową budynku przyjęto następujące wytyczne konserwatorskie:

Przeprowadzić konserwację zachowawczą z zachowaniem w maksymalnym stopniu wszystkich oryginalnych materiałów - kamieni naturalnych, zapraw oraz cegieł, usunąć wtórne zaprawy, które powodują zniszczenia oryginalnie użytych materiałów, przywrócić oryginalnym materiałom budowlanym ich pierwotne właściwości, w procesie konserwatorskim zastosować materiały o składzie chemicznym i właściwościach zbliżonych do oryginału.

Jedną z głównych przyczyn procesów niszczących mury w obrębie piwnic jest woda podciągana kapilarnie z gruntu. Szkodliwe działania wody pochodzącej z opadów atmosferycznych i z gruntu wynikają z braku profesjonalnie wykonanej izolacji pionowej. Dodatkowo podczas prowadzenia niefachowych renowacji i napraw lica muru ceglanego i kamiennego trwale wypełniono watek kamienny zaprawami cementowymi, uszczelniając w ten sposób mur i tym samym nie pozwalając na swobodną migrację pary wodnej z lica ścian i sklepień. Podciągana kapilarnie z gruntu woda zawiera sole rozpuszczalne, które krystalizują w warstwach powierzchniowych, powodując niszczenie warstwowe oraz dezintegracje w głębszych warstwach, powodując obniżenie wytrzymałości mechanicznej, a w efekcie kruszenie się i odpadanie całych fragmentów materiału ceramicznego i zapraw.

W parii muru ceglanego piwnic dworku zaobserwowano obszerne partie zbitych nawarstwień, które powstały w wyniku wypłukiwania z zapraw wodorotlenku wapnia, który z czasem przekształca się w węglan wapnia a następnie siarczan wapnia - gips. Całość obiektu przeznaczonego do prac konserwatorskich jest bardzo silnie zabrudzona, występują tu nawarstwienia powierzchniowe w postaci kurzu, brudu itp. Miejscami w obrębie muru ceglanego występują skandalicznie wykonane naprawy i przemurowania, które w pierwszej kolejności należy usunąć (przed wykonaniem właściwych prac konserwatorskich).

Mur kamienny w wyniku wcześniejszych pseudo-konserwacji został wyspoinowany betonem, co jest przyczyną złego stanu zachowania wnętrza piwnic. Zaprawa użyta do fugowania otoczków granitowych trwale uszczelniła watek muru, dodatkowo wprowadzając zawierające w sobie sole rozpuszczalne.

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Program konserwatorskich winien być korygowany podczas prowadzenia robót, w miarę poszerzania wiedzy o obiekcie i stanie jego zachowania. Wszelkie zmiany wymagają akceptacji autorów opracowania. Prace renowacyjne winne być wykonywane przez ekipy posiadające doświadczenie w realizacji robót w obiektach zabytkowych. Wszystkie materiały stosowane do prac powinny posiadać stosowne atesty bądź certyfikaty. Można stosować alternatywnie materiały innych firm niż te zaproponowane w dokumentacji, lecz powinny one posiadać właściwości pozwalające na zastosowanie w obiektach zabytkowych.

KONSERWACJA CEGŁY I MURU KAMIENNEGO

Prace wstępne

Przed przystąpieniem do realizacji programu konserwatorskiego prac związanych z konserwacją i zabezpieczeniem murów piwnic oraz zewnętrznego cokołu kamiennego wraz z izolacją należy:

1. Przeprowadzić analizę stanu konstrukcji posadowienia budynku;
2. Przeprowadzić analizę systemu odwodnienia poprzez sprawdzenie skuteczności odbioru wody przez instalację burzową oraz jej stan techniczny;
3. Przeprowadzić analizę efektywności działania systemu rynien i rur spustowych na obiekcie;
4. Wykonać odkrywki przy fundamentach w celu określenia głębokości posadowienia obiektu (przed przystąpieniem do wykonania izolacji pionowej);

Kolejność działań

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu przed, w trakcie i po konserwacji;

2. Dezynfekcja całej powierzchni murów piwnic z uwzględnieniem cokołu kamiennego.

Zabieg niszczenia porostów i glonów należy wykonać na całej powierzchni muru przesycając starannie jego warstwy na głębokość kilku centymetrów, ważne jest bowiem zatrucie również systemów korzeniowych, gdyż drobnoustroje rozwijają się w takim przypadku nie tylko na powierzchni materiałów budowlanych. Przeniknięcie w głąb struktury muru również dlatego, że stwierdzono rozległe ubytki zaprawy oraz spękania. Proponuje się zastosowanie preparatów biobójczych np. 3% roztwór Lichenicidae w alkoholu lub 5% roztwór Biotin T w roztworze alkoholowym. Odpowiednimi preparatami do dezynfekcji porażonych mikrobiologicznie połączeń muru, są również gotowe mieszanki o silnym działaniu biobójczym, wstępnie można wytypować Fungal firmy Optolith czy Alkutex BFA-Entferner firmy Remmers. Stopień porażenia miejscami jest tak wysoki, że zabieg trzeba będzie kilkakrotnie powtarzać.

3. Mechaniczne usunięcie wszystkich zapraw cementowych i cementowo-wapiennych użytych do tynkowania, spoinowania muru kamiennego i ceglanego oraz uzupełnień w ceglach i gładkach.

Po przeprowadzeniu szczegółowego przeglądu należy usunąć wadliwie wykonane naprawy i uzupełnienia. Zabieg jest konieczny, ze względu na destrukcyjny wpływ tego typu zapraw na materiały oryginalne. Usunąć należy wszystkie wtórne zaprawy spoinujące nie uszkadzając przy tym materiałów oryginalnych, zdjąć i zabezpieczyć elementy luźne, wymontować elementy metalowe (nadające się do demontażu). Skuć odspojone i zdeintegrowane partie tynków przecierek cementowych niefachowo użytych podczas doraźnych remontów piwnic.

2. Ustabilizowanie spękań muru.

Zabezpieczenie pęknięć i rozwarstwień muru winno być przeprowadzone równoległe z pracami konserwatorskimi i stanowić ich integralną część. Wykonanie tych prac jest konieczne w trakcie procesu konserwacji murów. Szczeliny są liczne i głębokie. Wokół nich i we wnętrzu muru zachodzą zaawansowane procesy niszczenia. Proponuje się wykorzystanie technologii kotwienia w systemie Helibar. Metoda pozwala uniknąć długotrwałego i inwazyjnego przemurowania rozległych partii muru. Nieodłącznym elementem zabezpieczenia i naprawy pęknięć i szczelin jest ich

wypełnienie zaprawami o odpowiednim składzie oraz właściwościach fizyko-mechanicznych. Zaprawy te wprowadzone w osłabiony mur muszą być miękkie, posiadać stosunkowo niewielką wytrzymałość mechaniczną, nie powinny zawierać soli rozpuszczalnych w wodzie. Powinny dobrze penetrować szczeliny by w stopniu maksymalnym wypełnić powstałe pustki i szczeliny. Proponuje się zaprawę np. Optosan Trass Injekt Optolith. Prace konstrukcyjne należy prowadzić pod nadzorem konstruktora.

3. Wstępne oczyszczenie powierzchni muru ceglanego i kamiennego z powierzchniowych zabrudzeń.

Wstępne oczyszczenie i usunięcie czarnych zabrudzeń, nawarstwień oraz obumarłych drobnoustrojów z powierzchni ceglanych, kamiennych oraz spoin najbardziej zdeintegrowanych z wykorzystaniem metody mechanicznej, tj. techniki mikro-piaskowania czyszczenie wstępne konieczne jest dla tych partii obiektu, gdzie stopień destrukcji materiałów grozi powstaniem wtórnych uszkodzeń podczas wykonywania dalszych zabiegów konserwatorskich. Rodzaj kruszywa do suchego oczyszczania należy wybrać poprzez wykonanie prób (mączka kwarcowa, garnet, puder mineralny itp.). Technika mikro-piaskowania, polegająca na ścieraniu nawarstwień przy zastosowaniu odpowiednio dobranych kruszyw (istotne wielkość frakcji, twardość, kształt ziaren). Dopuszcza się również tylko miejscowo zastosowanie pary wodnej wspomaganą chemicznie ze względu na różnego typu zanieczyszczeń i zabrudzeń.

4. Wzmocnienie strukturalne.

Zabieg należy przeprowadzić z ograniczoną ilością preparatu, aby nie doprowadzić do utrwalenia nawarstwień pokrywających wzmocniane powierzchnie. Wstępne wzmocnienie przeznaczonych do zachowania spoin oraz lica ceramicznego wykonać preparatem na bazie estrów kwasu krzemowego (bez hydrofobizacji) np. Silex-OH firmy Keim. Zasadnicze wzmocnienie zostanie przeprowadzone po docelowym oczyszczeniu całości. Impregnacja wzmocniająca poprawi właściwości fizyczne zdeintegrowanych detali ceramicznych i kamiennych. Natomiast obok objawów tj. pudrowanie, osypywanie, kruszenie obserwujemy liczne pęknięcia oraz blaszkowate

rozwarstwienia, które po przeprowadzeniu zabiegu wzmocnienia należy wypełnić oraz skonsolidować.

5. Odsolenie silnie zasolonych fragmentów muru.

Na powierzchni murów stwierdzono wykwity soli. Rozpuszczalne w wodzie sole są jednym z najgroźniejszych czynników niszczących mury ceglane i zabytki kamienne. Wykonanie analizy pozwoli stwierdzić, jaki jest rozkład soli rozpuszczalnych w murze, jednakże już teraz widać, że jest on wysoki stąd konieczność przeprowadzenia zabiegu odsalania. Odsolenie fragmentów muru oraz detali kamiennych o podwyższonej zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie można wykonać metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska. Jako okład odsalający proponuje się zastosowanie masy bentonitowej lub okładów z ligniny zwilżonej wodą destylowaną - metoda migracji soli do rozszerzonego środowiska.

6. Wzmocnienie ceglanego lica, elementów kamiennych, oryginalnych zapraw w murze ceglanym i kamiennym.

Strukturalne wzmocnienie detali osłabionych dotyczy bardzo dużego zakresu elementów ceglanych, ze względu na użycie otoczków granitowych o zwartej nie uszkodzonej strukturze proces wzmocnienia należy ograniczyć tylko do materiału ceramicznego. Zachowane zaprawy (oryginalne fugi) przedstawiają wartość historyczną i naukową, posiadają oryginalne profilowanie, niestety wykazują one również niską wytrzymałość mechaniczną należy, więc zachować szczególną dbałość w ich zabezpieczeniu. Po usunięciu wtórnych zapraw należy określić stan zachowania oryginalnych spoin i w razie potrzeby je wzmocnić. Ze względu na ewidentnie zły stan zachowania cegieł wzmocnienie należy wykonać stosując preparat o właściwościach hydrofilnych zawierający częściowo skondensowane estry kwasu krzemowego. np. Silex-OH firmy Keim. Natomiast dla zapewnienia lepszego efektu wzmocnienia w detalach rozwarstwionych i złuszcających zastosować funcosil KSE 300 firmy Remmers.

7. Wypełnienie szczelin w ceglach.

W ceglach powstały spękania i szczeliny przyczyniające się do szybkiej destrukcji obiektu, groźne dla spójności muru. Wypełnienie szczelin i podklejenie rozwarstwień należy wykonać przy zastosowaniu mas iniekcyjnych (emulsje epoksydowe, iniekty wapienne, wapno dyspergowane lub na bazie czteroetoksysilanu) np. firmy Remmers.

8. Uzupełnianie ubytków w ceglach, prace murarskie.

Partie cegieł uległy daleko posuniętej destrukcji i utworzyły miejscowe ubytki. Po wzmocnieniu zdeintegrowanych pozostałości ubytki należy wypełnić pigmentowaną zaprawą o spoiwie wapiennym z przymieszką hydrauliczną np. trasu np. masa mineralna do rekonstrukcji cegły NSR firmy Optolith. Przygotowana zaprawa musi posiadać właściwości zbliżone do materiału uzupełnianego. Należy to określić poprzez badania nasiąkliwości oraz czas kapilarnego przemieszczania się wody w oryginalnych ceglach.

Przemurowanie zdeintegrowanych partii lica muru przeprowadzić specjalnie dobranym materiałem ceramicznym- cegły o odpowiednich parametrach. Nowy materiał ceramiczny, powinien posiadać zbliżone do oryginału cechy fizyko-mechaniczne, wymiary i kolor, Przemurowania i uzupełnienia lica i struktury muru wykonać trasową zaprawą murarską np. TKM firmy Optolith.

9. Uzupełnienie ubytków w zaprawach spoinujących mur ceglany.

W zaprawie wapiennej spoinującej mur ceglany powstały liczne ubytki. Do ich uzupełnienia należy stosować materiał o składzie i właściwościach analogicznych do oryginału. Proponowana zaprawa o spoiwie wapiennym z trassem reńskim np TKF firmy Optolith z odpowiednio dobranym wielkością ziarnie.

10. Unifikacja kolorystyczna.

Lokalnie scalić kolorystycznie miejsca nowo przemurwane, uzupełnione i inne, rozbijające kompozycję architektoniczną lica muru. Proponuje się wykonanie laserunkowych powłok z użyciem półprzezroczystej farby opartej na naturalnych mineralnych składnikach np. Restaurolasur firmy Keim. Materiał ten daje laserunkowe powłoki przy zachowaniu naturalnego barwnego i plastycznego wyglądu podłoża.

ZEWNĘTRZNA IZOLACJA PRZECIWWODNA

Jednym z głównych problemów wpływających na stan zachowania piwnic dworku w Mostach jest zawilgocenie i zagrzybienie ścian wewnętrznych. Nieskuteczna izolacja ścian od strony fundamentów i ścian obwodowych piwnic doprowadziła do przesiąkania wody i jej oznak takich jak; żerowiska mikroorganizmów, ciemne wykwity pleśni, glonów, wykwity soli rozpuszczalnych oraz pojawienia się towarzyszącego tym zjawiskom charakterystycznego stęchłego zapachu.

Skuteczność i trwałość systemu hydroizolacji zależy od różnych czynników. Jednym z najważniejszych jest dobór odpowiedniego systemu uszczelniającego, w zależności od rodzaju obciążenia wodą. Uszczelnienie zewnętrzne elementów stykających się z podłożem wymaga zwiększonej staranności w planowaniu i wykonaniu prac. Po odsunięciu elementu, który ma być uszczelniony, należy ocenić rodzaj i stan istniejącej izolacji. W przypadku starych niepoprawnie wykonanych hydroizolacji należy je usunąć. Wykonane odkrywki w obrębie fundamentów dworku ujawniły niepoprawny i prowizoryczny sposób zabezpieczenia budynku przed szkodliwym działaniem wody.

Proponujemy następujące działanie przy wykonaniu hydroizolacji budynku:

Proponujemy bardzo skuteczną metodę opartą na technologii firmy Remmers, sprawdzoną w wielu obiektach zabytkowych w Polsce i zagranicą. Dopuszcza się zastosowanie technologii

alternatywnych, które spełniają wysokie wymagania podczas realizacji robót w obiektach zabytkowych.

1. Prace przygotowawcze

.Usunąć elementy zmniejszające przyczepność.

2. Gruntowanie

Równomiernie nanieść preparat krzemionkowy Kiesol (roztwór 1:1 z wodą). Podłoża o dużej nasiąkliwości uprzednio zmoczyć.

3. Warstwa szepna

W czasie trwania reakcji Kiesolu nanieść warstwę szepną z WP Sulfatex.

4. Wyrównywanie

"Świeże na świeże" wyrównać wszystkie nierówności za pomocą WP DS Levell.

5. Faseta uszczelniająca

Za pomocą kielni do faset wykonać "świeże na świeże" fasetę uszczelniającą z WP DS Levell.

6. Pierwsza warstwa hydroizolacji

Po wyschnięciu warstwy wyrównawczej nanieść pierwszą warstwę izolacji przeciwwodnej z MB2K.

7. Druga warstwa hydroizolacji

Drugą warstwę uszczelnienia z MB2K nanieść, gdy tylko pierwsza zwiąże na tyle, że nie da się jej łatwo uszkodzić.

8. Izolacja termiczna

Po wystarczającym wyschnięciu uszczelnienia na całą powierzchnię przykleić za pomocą MB 2K izolację termiczną.

9. DS Protect

Montaż maty kubełkowej DS Protect na wysokości górnej krawędzi terenu.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 5 Obiekt przed konserwacją - fragment lica muru ceglanego wraz z wtórnymi, nieprawidłowo przeprowadzonymi naprawami. Ściana zaatakowana mikro-biologicznie - na jej powierzchni występują trwałe nawarstwienia i liczne sole, które krystalizują na powierzchni cegły.

Fot. 6 Obiekt przed konserwacją - zdjęcie obrazuje bardzo zły stan zachowania ścian piwnic, w dolnej partii widoczne niefachowe naprawy przyczyniające się do pogorszenia stanu obiektu.

Fot. 7 przykład obrazujący I prawidłowo przeprowadzone naprawy fragmentu ściany przy pomocy zaprawy cementowej – zniszczenie obiektu.

Fot. 8 Przykład zniszczenia obiektu polegający na zastosowaniu spoiny cementowej do fugowania wątku kamiennego. Zastosowanie cementu powoduje trwałe uszczelnienie, wprowadzanie soli rozpuszczalnych do obiektu oraz psuje estetykę historycznego wystroju.

Fot. 9 Obiekt przed konserwacją.

Fot. 10 Zewnętrzny cokół kamienny wykonany z otoczków granitowych, nieprawidłowo wyspoinowany przy pomocy zapraw cementowych. Obiekt przed konserwacją.

Fot. 11 Zdjęcie obrazujące licznie nawarstwienia, sole, żerowiska mikrobiologiczne na licu muru ceglanego. Obiekt przed konserwacją.

Fot. 12 Wątek kamienny przed konserwacją.

Fot. 13 Obiekt przed konserwacją. Zdjęcie obrazujące nieprawidłowy sposób przemurowania wątku ceglanego z zastosowaniem zaprawy cementowej.

Fot. 14 Obiekt przed konserwacją – fragment skandalicznej rekonstrukcji sklepienia ceglanego łuku sklepiennego nad otworem wyjściowym

Fot. 15 Silna destrukcja cegły z wyraźnymi wykwitami solnymi.

Fot. 16 Obiekt przed konserwacją odkrywką fragmentu fundamentu.

Fot. 17 Fragment fundamentu obiektu z prowizoryczną izolacją pionową.

Fot. 18 Obiekt przed konserwacją widok ogólny fragmentu piwnic.